

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته فلسفه تعلیم و تربیت

شناسایی مفهوم احسان در آموزه های اسلامی و تلویحات تربیتی آن

به کوشش

مرضیه دهقان رجبی

استادان راهنما

دکتر بابک شمشیری

دکتر فریبا خوشبخت

شهریور ۱۳۹۲

به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب مرضیہ دہقان رجبی رشتہ ی آموزش و پرورش گرایش تعلیم و تربیت اسلامی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه شیراز اظہار می نمایم کہ این پایان نامہ حاصل پژوهش خودم بودہ و در جاهایی کہ از منابع دیگران استفادہ کردہ ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل را نوشتہ ام. همچنین اظہار ندم. کلیہ حقوق این اثر مطابق با آیین نامہ ی مالکیت فکری و معنوی متعلق بہ دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: مرضیہ دہقان رجبی

تاریخ و امضاء:

به نام خدا

مفهوم احسان در آموزه‌های اسلامی و تلویحات ترتبتی آن

به کوشش
مرضیه دهقان رجیبی

پایان نامه
ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی
تاریخ و فلسفه‌ی آموزش و پرورش

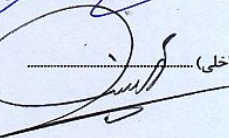
از دانشگاه شیراز
شیراز
جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه‌ی: عالی

دکتر بابک شمشیری، استادیار بخش مبانی آموزش و پرورش (رئیس کمیته).....

دکتر فریبا خوشبخت، استادیار بخش مبانی آموزش و پرورش (رئیس کمیته).....

دکتر محبوبه البرزی، استادیار بخش مبانی آموزش و پرورش (مشاور).....

دکتر محمد مزیدی، دانشیار بخش مبانی آموزش و پرورش (داور داخلی).....

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم به

قال رسول الله (ص)

«لو كان الحسن شخصا لکن فاطمه، بل هی اعظم»

پیامبر (ص) فرمود:

اگر نیکویی به صورت انسانی در می آمد، هر آینه آن انسان فاطمه (ع) بود.

بلکه باز هم او بزرگتر بود.

تقدیم به:

گل یاس نبی اکرم، آن کوثر بی کران هستی، محبوبه مصطفی (ص) بانوی دو

عالم،

حضرت فاطمه زهرا (ع).

تقدیم به:

آل یاسین، کشتی نجات ماه تابان و بهار زندگی، راز بر پای آسمان و زمین،

حضرت بقیه الله الاعظم روحی العالمین لتراب مقدمه الفداء.

سپاسگزاری

از اساتید معظم، جناب آقای دکتر بابک شمشیری و سرکار خانم دکتر فریبا خوشبخت، استادان محترم راهنما و دکتر محبوبه البرزی، استاد محترم مشاور، که با راهنمایی ها و ارشادات ارزنده، اینجانب را در مسیر این تحقیق و تهیه و تنظیم آن راهنمایی نمودند، تقدیر و تشکر می نمایم و برای این سروران، مزید توفیقات را از درگاه خداوند تبارک و تعالی خواستارم. و نیز از پدر و مادر و همسر مهربان و فداکارم که در طول دوران تحصیل، مرا یاری نمودند تشکر نموده و امیدوارم خداوند متعال آنان را در زمره محسنین قرار دهد.

چکیده

شناسایی مفهوم احسان در آموزه های اسلامی و تلویحات تربیتی آن

به کوشش

مرضیه دهقان رجبی

هدف پژوهش حاضر روشن سازی مفهوم احسان در آموزه های اسلامی و تلویحات تربیتی آن است. پژوهش حاضر، پژوهشی کیفی، و از نوع پدیدایشی است. با توجه به این موارد و موضوع پژوهش، گردآوری داده ها به صورت اسنادی صورت گرفته و انتخاب اسناد بر اساس اصل هدفمند بودن و حداکثر تنوع بود. به این صورت با توجه به موضوع مطالعه، کتابهای تفسیر المیزان، اصول کافی، تهذیب الاخلاق ابن مسکویه و جامع السعادت حاج ملا مهدی نراقی مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین برای بررسی متون از شیوه تحلیل استقرایی و برای تجزیه و تحلیل داده های کیفی از روش مقایسه مستمر داده ها استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که احسان متناسب با چگونگی کاربرد آن در قرآن در سه معنا «انجام کار نیک»، «نیکی کردن به دیگری» و «انجام کاری به شکل کامل و بهترین شکل آن» به کار رفته است. البته مفهوم یاد شده چنان است که تفکیک معانی آن از یکدیگر امکان ناپذیر است و قلمرو معانی قرآنی آن، شاکله عاطفی، رفتاری و گفتاری مومنان را در حوزه های گوناگون ارتباط با خدا، خود، دیگران و دین به تصویر کشیده است و با مفاهیم دیگر قرآن مانند تقوا، ایمان و عمل صالح رابطه این همانی دارد. همچنین احسان در صورتی می تواند دارای اثرات سازنده تربیتی برای متربی باشد که یاددهی این موضوع توسط مربی فقط جنبه ذهنی نداشته باشد، بلکه همراه با عمل باشد یعنی از متربی خواسته شود که بطور مستقیم با این موضوع درگیر شود و تجربه کند و احسان را به طور واقعی بفهمد و درک کند، تا میل و انگیزه کافی در وی برای انجام چنین اعمالی ایجاد شود.

واژه های کلیدی: احسان، ایمان، عمل صالح، تقوا

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

۴	۱-۱- بیان مسئله
۵	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	۳-۱- اهداف تحقیق
۶	۱-۳-۱- اهداف فرعی
۷	۴-۱- پرسش های پژوهش

فصل دوم: دیدگاه صاحب نظران و پیشینه پژوهش

۹	۱-۲- مقدمه
۹	۲-۲- اخلاق از دیدگاه فیلسوفان دوره باستان
۹	۱-۲-۲- آنتیستنس
۱۰	۲-۲-۲- زنون
۱۰	۳-۲-۲- سقراط
۱۰	۴-۲-۲- افلاتون
۱۱	۵-۲-۲- ارستو
۱۱	۳-۲- اخلاق از دیدگاه فیلسوفان غربی
۱۱	۱-۳-۲- آدام اسمیت
۱۱	۲-۳-۲- اگوست کنت
۱۲	۳-۳-۲- آرتور شوپنهار
۱۲	۴-۳-۲- نیچه
۱۳	۵-۳-۲- هربرت اسپنسر
۱۳	۶-۳-۲- ژان ژاک روسو
۱۳	۷-۳-۲- امانوئل کانت
۱۴	۸-۳-۲- هگل
۱۴	۹-۳-۲- هابس
۱۵	۱۰-۳-۲- دکارت

عنوان

صفحه

۱۵	۴-۲- خلاق از دیدگاه فیلسوفان مسلمان.....
۱۵	۲-۴-۱- معلم ثانی «فارابی».....
۱۶	۲-۴-۲- ابن مسکویه رازی
۱۶	۲-۴-۳- امام محمد غزالی
۱۶	۲-۴-۴- خواجه نصیر الدین طوسی
۱۶	۲-۴-۵- ابوالحسن عامری نیشابوری
۱۷	۲-۴-۶- حاج ملا مهدی نراقی
۱۷	۲-۴-۷- علامه طباطبایی
۱۷	۲-۴-۸- علامه مجلسی
۱۷	۲-۴-۹- شهید مطهری
۱۸	۲-۵- نظر چند تن از فیلسوفان غربی رد باب احسان
۱۸	۲-۵-۱- ارسطو
۱۸	۲-۵-۲- سقراط
۱۹	۳-۵-۲- اسپینوزا
۱۹	۲-۵-۴- کانت
۱۹	۲-۵-۵- نیچه
۲۰	۲-۵-۶- آگوست کنت
۲۰	۲-۵-۷- شوپنهار
۲۰	۲-۵-۸- اسپنسر
۲۱	۲-۵-۹- الکسیس کارل
۲۲	۲-۶- نظر چند تن از فیلسوفان مسلمان در باب احسان
۲۲	۲-۶-۱- ابن مسکویه
۲۲	۲-۶-۲- راغب اصفهانی
۲۲	۲-۶-۳- امام خمینی
۲۳	۲-۶-۴- شهید مطهری
۲۳	۲-۶-۵- آیت الله مصباح یزدی
۲۴	۲-۶-۶- علامه طباطبایی
۲۴	۲-۶-۷- مکارم شیرازی
۲۴	۲-۷- احسان در ادیان
۲۵	۲-۷-۱- دین یهود

۲۶ ۲-۷-۲- دین مسیحیت
۲۶ ۳-۷-۲- دین بودا
۲۷ ۴-۷-۲- دین زرتشت
۲۸ ۸-۲- پیشینه پژوهش
۲۸ ۱-۸-۲- پیشینه پژوهش داخلی
۳۰ ۲-۸-۲- پیشینه پژوهش خارجی

فصل سوم روش پژوهش

۳۲ ۱-۳- مقدمه
۳۲ ۲-۳- طرح پژوهش
۳۳ ۳-۳- روش داده یابی
۳۳ ۴-۳- روش داده کاوی
۳۴ ۵-۳- اعتماد سنجی پژوهش

فصل چهارم سوالات پژوهش

۳۶ ۱-۴- مقدمه
۳۶ ۲-۴- پرسش اول پژوهش
۳۷ ۱-۲-۴- معنای لغوی احسان
۳۹ ۲-۲-۴- معنای کاربردی احسان
۳۹ ۱-۲-۴- خوبی و نیکی به دیگران
۴۰ ۲-۲-۴- امر و کاری را به نحو نیکو و کامل انجام دادن
۴۱ ۳-۲-۴- انجام و کارهای نیک و رفتار صالح
۴۳ ۳-۲-۴- مصادیق احسان
۵۳ ۳-۴- پاسخ به سوال دوم پژوهش
۵۳ ۱-۳-۴- پیامدهای فردی احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
۵۳ ۱-۱-۳-۴- خیر و سعادت دنیوی
۵۴ ۲-۱-۳-۴- آمرزش گناهان
۵۵ ۳-۱-۳-۴- آرامش روحی
۵۵ ۴-۱-۳-۴- محبوبیت نزد خداوند
۵۶ ۵-۱-۳-۴- دستیابی انسان به مقام داوری و حکومت و ولایت

۵۷ ۶-۱-۳-۴ داشتن نام نیک در میان بندگان
۵۷ ۷-۱-۳-۴ بقای نسل در روی زمین
۵۷ ۸-۱-۳-۴ برخورداری از یاری خداوند
۵۸ ۹-۱-۳-۴ برخورداری از علم و دانش نهایی
۵۸ ۱۰-۱-۳-۴ دستیابی به موفقیت و توفیق شخصی در امتحانات الهی
۵۹ ۱۱-۱-۳-۴ رهایی از غم و اندوه بزرگ
۵۹ ۱۲-۱-۳-۴ داخل شدن به باغها و بهشتها
۶۰ ۱۳-۱-۳-۴ مایوس کردن شیطان
۶۰ ۱۴-۱-۳-۴ مضاعف کردن پاداش
۶۱ ۱۵-۱-۳-۴ اجر عظیم
۶۲ ۱۶-۱-۳-۴ دستیابی به خواسته هایشان در جوار خداوند
۶۲ ۱۷-۱-۳-۴ بهره مندی از امدادهای غیبی و خاص خداوند
۶۲ ۱۸-۱-۳-۴ دستیابی به آرامش، آسایش و سعادت فردی
۶۳ ۲-۳-۴ پیامدهای اجتماعی احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
۶۳ ۱-۲-۳-۴ دوستی و صمیمیت
۶۳ ۲-۲-۳-۴ از بین بردن زمینه های نابودی جامعه
۶۴ ۳-۲-۳-۴ اعمال و قدرت و منزلت اجتماعی
۶۵ ۴-۲-۳-۴ آبرومندی
۶۵ ۴-۴ پاسخ به سوال سوم پژوهش
۶۷ ۱-۴-۴ عوامل موثر فردی در ایجاد احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
۶۷ ۱-۱-۴-۴ مبارزه با هوی نفس
۶۸ ۲-۱-۴-۴ تفکر
۷۰ ۳-۱-۴-۴ شناخت نفس و تهذیب آن
۷۱ ۴-۱-۴-۴ عدم خود برتربینی
۷۲ ۵-۱-۴-۴ وابسته نبودن به مال دنیا
۷۴ ۶-۱-۴-۴ تقوا
۷۵ ۷-۱-۴-۴ نداشتن بخل
۷۶ ۸-۱-۴-۴ یقین
۷۸ ۹-۱-۴-۴ انگیزه الهی
۷۸ ۲-۴-۴ عوامل موثر اجتماعی در ایجاد احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟

عنوان

صفحه

۷۸ ۴-۲-۱- تاثیر تربیت در اخلاق
۸۳ ۴-۲-۲- نیکی به دیگران یا به خویش
۸۳ ۴-۲-۳- پرورش عواطف انسانی
۸۴ ۴-۵- پاسخ به سوال پنجم پژوهش
۸۴ ۴-۵-۱- ارتباط بین احسان با فضایل اخلاقی از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
۸۴ ۴-۵-۱- صفت خوش رویی، خوش گویی، خوش خلقی
۸۷ ۴-۵-۲- ایمان و عمل صالح
۸۸ ۴-۵-۳- تقوا
۸۹ ۴-۵-۴- صبر
۹۰ ۴-۵-۱- عدالت
۹۲ ۴-۶- پاسخ به سوال پنجم پژوهش

فصل پنجم: نتایج

۹۴ ۵-۱- مقدمه
۹۵ ۵-۲- آرمانها و اهداف تعلیم و تربیت
۹۸ ۵-۳- نقش معلم
۱۰۱ ۵-۴- برنامه درسی
۱۰۴ ۵-۵- نتیجه گیری
۱۰۶ ۵-۶- پیشنهادات

منابع و مأخذ

۱۰۹ منابع فارسی
۱۱۳ منبع انگلیسی

فصل اول

مقدمه

هدف نهایی در زندگی انسان دیندار رسیدن به آخرت آباد، رضایت و قرب الهی است و حقیقت این است که انسان هنگامی این مقام و موقعیت را دارا است که از فضایل اخلاقی برخوردار باشد و گرنه هرگز به چنین مقامی نخواهد رسید، بلکه از حیوانات هم پست تر خواهد بود. چون حیوانات با استفاده از غریزه ای که خداوند در نهادشان قرار داده است زندگی ساده خود را ادامه می دهند و اگر اذیت و آزارشان هم به موجودی برسد، خیلی محدود است. ولی آدمیزادی که از صفات عالیه انسانی برخوردار نیست به خاطر آزادی و قدرتی که دارد می تواند آتش عظیمی به پا کند که سالها و بلکه قرنها هموعانش را در آن بسوزاند. بر این اساس هر عملی که انسان را به این هدف نزدیک سازد (رضایت و قرب الهی) از ارزش اخلاقی برخوردار است و چنین عملی «فضیلت» خوانده می شود و انسان باید به دنبال فضیلت باشد و مال و قدرت و شهرت و امثال اینها که این روزها نزد برخی مایه ی برتری انسانی بر انسانهای دیگر به حساب می آید، کوچکتر از آنند که بتوانند چنین خاصیتی را داشته باشند. علم نیز که برخی آن را مایه فضیلت انسان می دانند هرگز به تنهایی نمی تواند چنین خاصیتی را داشته باشد و باید با صفای روح و فضایل اخلاقی همراه باشد یعنی باید در انجام آن هم نیت برای خدا باشد و هم شکل عمل مطابق فرمان خدا باشد، چون در چنین حالتی است که انسانیت به معنای واقعی خود جلوه می کند و معنویت انسان آشکار می شود. در این صورت جامعه ای خواهیم داشت که ارتباط انسانها با هم نه از سر منافع شخصی بلکه از روی تعالی بخشیدن به هم منعقد گرفته است و این جامعه، جامعه ایده ال خواهد بود. اما یکی از این فضایل اخلاقی که در قرآن بسیار به آن توجه شده است، احسان است. احسان یک امر مهم برای رسیدن به ایمان درونی شخصی و نشان دادن آن در کردار و رفتار است. یک حس مسولیت اجتماعی است که شخص

را نسبت به گناه مصون می دارد (محمود ایوب، ۱۳۷۴: ۶۸-۶۹). احسان یکی از صفات خوبی است که در برخی انسانها وجود دارد. این گونه افراد دارای طبع بلند و همتی والا هستند و از تنگ نظریهایی که در برخی افراد دیده می شود، به دور هستند. این افراد نه تنها از آنچه که دارند به دیگران می دهند، بلکه در شرایطی که ندارند نیز از مایحتاج ضروری خود به دیگران می بخشند. البته احسان فقط شامل جنبه های مادی نمی شود بلکه سایر ابعاد را در بر می گیرد. یعنی احسان در تمامی موارد هم فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تربیتی و فرهنگی دارای بازخوردهای عالیست.

امام علی علیه السلام می فرمایند: کسی که در راه خدا بخشش کند و در راه خدا دوستی بکند و در راه خدا دشمنی بکند، پس به تحقیق که ایمان او کامل است (ابوالحسن بن محمد کاظم، ۱۳۸۸: ۲۵۸).

افراد معتقد می توانند نمونه اصل و بارز احسان را در پیامبر و امامان دین مشاهده کنند. آنها مردانی واقع بین و پیرو حق بودند و انسان ها را به واقع بینی و پیروی حق دعوت می کردند و در این راه از هیچ گونه از خودگذشتگی و فداکاری فرو گذاری نمی کردند و خیر و سعادت خود را در این می دیدند که خیر خواه همه باشند و می خواستند که دیگران نیز چنین باشند و در اثر همین واقع بینی و پیروی از حق بود که این بزرگواران به اهمیت این وظیفه عمومی انسان (خیرخواهی) و سایر وظایف جزئی که فروع آن است پی بردند و به صفت فداکاری و از خود گذشتگی متوقف گردیدند.

از آنچه گفته شد بر می آید که احسان یکی از آموزه های وحیانی و از مفاهیم بنیادی و پر دامنه در قران است که دارای گسترش زیادی است و در همه دورانها و ادیان به نوعی وجود داشته است. در این راستا بحث حاضر در نظر دارد که با کنکاش در آیات قران کریم و در احادیث معصومین علیه السلام، علاوه بر بررسی نظری و تئوری مفهوم احسان و پیامدهای فردی و اجتماعی آن، نقش احسان را در امر تعلیم و تربیت را بیان کرده، تا این معرفت مقدمه ای برای عمل به احسان واقعی باشد.

۱-۱- بیان مسئله

احسان در شمار مقوله هایی است که اندک اندک حوزه معنایی آن محدود شده و فقط به «دستگیری بینوایان» معنا شده است.

امروزه کمتر مسلمانی است که برداشت کامل و صحیحی از احسان داشته باشد. اغلب مسلمانان گمان دارند که احسان یعنی کمک به فقیر و دستگیری از افراد نیازمند و هنگامیکه از کسی به عنوان اهل احسان یاد می - کنند، در ذهن ما می گذرد که او فردی نیکوکار است و به خانواده های نیازمند کمک مالی می کند. آیا مفهوم احسان در اسلام همین است یا فراتر از آن؟

اما کمی تامل در آیات و احادیث مرتبط با احسان نشان می دهد که مقوله ای فراتر از نیکوکاری پیش روی ماست، و ما تنها با مصداقی از احسان تحت عنوان نیکوکاری یا امور خیریه آشنا هستیم، که آن هم اغلب به صورت مالی و مادی صورت می گیرد و چه بسا بسیاری از این بذل و بخششها به طور کلی با حقیقت احسان بیگانه و یا در تضاد باشد. حال آنکه احسان کننده واقعی فردی است که در تمامی عرصه های زندگی فردی و جمعی تکلیف بندگی اش را به خوبی شناخته و بدان همت گمارد، به طوری که می توان در تاریخ شاهد گامهای استوار و روشنگر آنها بود. هر یک از آنها نمودی بارز از اصل احسان به شمار می آیند.

«احسان، انگیزه می طلبد؛ انگیزه کار و پشتکار، انگیزه اخلاص و تطهیر جان و ذهن از باطل و دروغ و ظلم، انگیزه علم و فهم و بصیرت، انگیزه تعاون و سبقت در خوبیها و بزرگواریها، و انگیزه زندگی و نشاط و سرافرازی در میان ملتها. بی تردید نیرومندی فرد و اجتماع بشری در پرتو انگیزه - ها و تعالی آنها تضمین شده است. اسلام که فرمان خداوند را در باب عدل و احسان مطرح می کند در حقیقت خواستار استقلال و اقتدار جامعه انسانها در صراط فطرت توحیدی می باشد و این همه متکی به تعقل و عبرت آموزی است و از آن پس، انگیزه های متعالی را می پذیرد» (نعیم آبادی، ۱۳۸۷: ۳۳).

پس با توجه به گستردگی و دامنه وسیعی که احسان دارد و با توجه به مهم بودن آن، علی رغم اینکه مقالات و پژوهش هایی درباره معنی و مفاهیم احسان صورت گرفته است، (

اسدی:۱۳۸۹؛ محدثی:۱۳۸۷؛ عابدی:۱۳۸۲ و علیدوست:۱۳۸۷)، پرداختن به این موضوع را ضروری دانسته و از آنجا که در این زمینه به موضوع تعلیم و تربیت و نقش احسان در آن اشاره ای نشده است و با توجه به نگرانیهایی که درباره جوان و آینده وی در خانواده ها و نیز دست اندرکاران تعلیم و تربیت جوانان مشاهده می شود و از آنجا که این فکر بیهوده ای است که بتوان با دستور دادن، فرزندان را به عبادت و شریعت الهی سوق داد زیرا بی شک دینداری به روشهای تربیتی صحیح وابسته است، یعنی تربیت باید به گونه ای صورت گیرد که جوانان خود به سمت احسان به کاملترین شکل آن رغبت داشته باشند و آن را در تمامی ابعاد زندگی خویش یعنی در رشد فکری، علمی، اخلاقی خود به کار گیرند (نعیم آبادی، ۱۳۸۷: ۷۷). بنابراین با توجه به این مواردی که بیان شد می خواهیم بدانیم که آیا نمی توان برای بهبود این امر از احسان بهره گرفت،

در این راستا بحث حاضر در نظر دارد که با کنکاش در آیات قران کریم و احادیث معصومین (ع) علاوه بر بررسی نظری و تئوری مفهوم احسان و آثار فردی و اجتماعی آن، به تلویحات تربیتی و نقشی که می تواند در امر تعلیم و تربیت داشته باشد، پرداخته. تا این معرفت مقدمه ای برای عمل به احسان واقعی گردد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق:

وقتی احسان فایده دارد که نتایج مطلوب را داشته باشد. دستگیری از افراد و خانواده های نیازمند هم باید به صورتی باشد، که نتایج مثبتی را داشته باشد و از افرادی که به آنها احسان صورت می گیرد افرادی مفید و موثر بسازد و بستر جامعه را از فقر و فساد پاکیزه گرداند. احسان نباید فقط در رفع حوائج مادی نیازمندان باشد، بلکه باید شخصیت و عزت نفس آنان را در نظر گیرد. اما متأسفانه امروزه احسان نه تنها در ساختن افراد مفید اثر چندانی ندارد بلکه از فاصله طبقاتی هم نمی کاهد. و این به دلیل فهم و شناخت نادرست از احسان و همچنین محدود کردن آن در یک حوزه معنایی است.

و نکته دیگر اینکه نظام جهان آفرینش مبتنی بر تربیت است. باید در تعلیم و تربیت نسل نو راهکاری در خور و شخصیت انسانی آنان داشت. همیشه نمی توان انتظار تعقل و قبول استدلال را داشت و یا از راه موعظه و پند بهره گرفت بلکه باید به سمت روشهایی رفت که جوانان خود جذب شوند و خواهان آن باشند.

بنابراین با توجه به مشکلاتی که در رابطه با احسان وجود دارد، یعنی سطحی نگری و محدود کردن آن در حوزه نیکوکاری مرسوم و سنتی، و با توجه به مهم بودن تعلیم و تربیت که امروزه خانواده ها درگیر آن هستند، مهم و ضروری دانستم که به بررسی معنی و مفهوم احسان و همچنین نقشی که آن می تواند در تعلیم و تربیت داشته باشد بپردازم تا نتایج مطلوبی حاصل شود.

۱-۳- اهداف تحقیق:

هدف کلی این تحقیق روشن سازی مفهوم احسان در آموزه های اسلامی و تلویحات تربیتی آن است.

۱-۳-۱- اهداف فرعی:

- ۱- شناسایی مفهوم احسان از منظر آموزه های اسلامی.
- ۲- شناسایی عوامل مؤثر فردی و اجتماعی در ایجاد احسان از منظر آموزه های اسلامی.
- ۳- شناسایی ارتباط مفهوم احسان با مفاهیم دیگر از منظر آموزه های اسلامی.
- ۴- شناسایی پیامدهای فردی و اجتماعی احسان از منظر آموزه های اسلامی.
- ۵- شناسایی و بیان تلویحات تربیتی احسان از منظر آموزه های اسلامی.

۱-۴- پرسش‌های پژوهش :

- ۱- معنای احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
- ۲- عوامل موثر فردی و اجتماعی در ایجاد احسان از منظر آموزه های اسلامی کدامند؟
- ۳- پیامد های فردی و اجتماعی احسان از دیدگاه آموزه های اسلامی چیست؟
- ۴- ارتباط بین احسان و فضایل اخلاقی از منظر آموزه های اسلامی چیست؟
- ۵- تلویحات تربیتی احسان از منظر آموزه های اسلامی چیست؟

فصل دوم